

Saksa keele sõnavara algkoolidele

Saksa keele õpetajate komisjoni ettepanekud

Toimetanud

koolinõunik J. Lang

Saksa keele sõnavara algkoolidele

Saksa keele õpetajate komisjoni ettepanekud

Toimetanud

koolinõunik **J. Lang**

2. trükk

18459

A-7861

Saateks

Algkooli õppekavad nõuavad, et võõrkeele õpetamisel „aktiivne sõnavara peaks 6. õppeaasta lõpul ulatuma vähemalt 300 sõnani; sellele lisandub vähemalt kahekordne arv passiivseid sõnu.“ Seega siis peaks algkool kaasa andma lõpetajatele kogusummas vähemalt 900 võõrkeele (praegu saksa keele) sõna.

Arvestades algkoolis võõrkeelele määratud vähest tundide arvu — 2 aastat, à 5 tundi nädalas — on eeltoodud nõudmise korralik täitmine küllalt tõsine ülesanne. Seda enam tuleb hoolitseda, et algkoolis õpetatav võõrkeele sõnavara oleks otstarbekohaselt valitud, s. o. algkooli lõpetajate seisukohalt võimalikult suure tegeliku väärtusega. Viimase määrab ära sõna esinemise sagedus (frekvents) kõige lihtsamal kõnekeeles ning lihtsas tekstis.

Suur osa algkooli lõpetajaid jätkab õppimist keskkoolis. Keskkooli saksa keele õpetaja töö kergendub suuresti, kui ta võib I klassis oma töö aluseks võtta enam-vähem ühtlase sõnavara pensumi. Vastasel korral läheb kaduma hulk aega ühise aluse rajamiseks.

Eeltoodud põhjusil on algkooli saksa keele sõnavara fikseerimine olulise tähtsusega saksa keele õpetamisel alg- kui ka keskkoolis. Neil motiividel tunnistaski alg- ja keskkooli saksa keele õpetajate koosolek (10. XII 30) üksmeelselt vajaliseks koostada saksa keele sõnavara algkoolidele ja valis selle ülesande täitmiseks komisjoni. Selle komisjoni töö tulemusena ilmubki käesolev **Saksa keele sõnavara algkoolidele**. Esimese säärase katsena nõuab ta mõningaid korrektsioone, mis selguvad edaspidi tegelikus töös. Kuid selgi kujul on ta kahtlemata väärtuslikuks aluseks saksa keele sõnavara küsimuse lahendamisel ning arendamisel edaspidi.

Saksa keele sõnavara koostamise komisjon on ära teinud tänuväärse töö saksa keele edukama õpetamise korraldamiseks algkoolis. Lubatagu mul siin Tartu linnakoolivalitsuse nimel avaldada kõigile komisjoni liikmeile, eriti aga komisjoni juhatajale hr. E. Jaanvärk'ile nähtud vaeva eest tõsist tänu.

Tartus,
lõikusekuul 1931.

Juh. Lang,
Tartu linnakoolinõunik.

Aruanne Tartu saksa keele õpetajate komisjoni tööst algkooli saksa keele sõnavara koostamiseks.

Härra koolinõunik J. Lang'u kutsel tulid 10. XII 1930 Tartus kokku Tartu saksa keele õpetajad nõupidamiseks saksa keele õpetamisse puutuvais küsimusis. Koosolekule oli ilmunud enamik Tartu algkoolis töötavaid saksa keele õpetajaid ja rohkesti keskkooli õpetajaid.

Kuna koosolek oli esimene sellelaadiline Tartus, siis piirduti vaid tähtsamate küsimuste arutamisega. Algkooli suhtes jäädi peatuma päämiselt kahe olulisema küsimuse juurde: 1) kuidas saavutada ühtlust saksa keele hääldamises ja 2) kuidas ühtlustada õpilaste saksa keele sõnavaralisi teadmisi.

Esimese küsimuse lahendamiseks otsustas koosolek pöörduda hr. koolinõunik J. Lang'u poole palvega, et Tartu Linnakoolivalitsus korraldaks õpetajaile lühikese saksa keele foneetika kursuse, kus õpetajad saaksid nii teoreetilist kui ka (päämiselt) praktilist juhatust saksa keele õiges hääldamises. Kevadpoolaastal 1931 teostuski säärane kursus ülikooli lektori dr. Schreinert'i juhatusel.

Teise küsimuse — sõnavara ühtlustamise — lahendamiseks loodi komisjon, kes pidi koostama algkoolile vajalise saksa keele sõnastiku. Kuna õppekava nõuab algkooli lõpetajalt 300 sõna aktiivselt ja kaks korda niipalju passiivselt, siis tehti komisjonile ülesandeks koostada vastav 900-sõnaline sõnastik. Komisjoni valiti järgmised isikud — kolm algkoolist, kolm keskkoolist: M. Aidnik (V algkool), E. Jaanvärk (Õpetajateseminar, komisjoni juhataja), H. Masa (VI algkool), T. Pärli (Poegl. reaalgümnn.), E. Sell (H. Treffneri gümnn.), P. Waldson (III algkool).

Komisjon pidas 1930. a. detsembris ühe korraldava koosoleku ja 1931. a. esimesel poolel 7 töökoosolekut. Korraldaval koosolekul määrati kindlaks põhimõtted, mille järgi tuleb koostada sõnastik, kui ka komisjoni töö meetod. Otsustati koostada sõnastik sõnade frekventsuse (sageduse) põhimõttel.

Välismaal on tehtud katseid sõnade frekventsust kindlaks määrata statistilisel teel: märgitakse üles kõik teatud tekstides esinevad sõnad, ja nende korduvuse tihedus määrab ka frekventsuse koefitsiendi. Nii on koostatud F. W. Kaeding'i „Häufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache.“ Kahjuks ei saanud komisjon seda tööd endale aluseks võtta, sest Kaeding'i sõnastik arvestab mitte sõnatüvesid, vaid iga erinevat sõnavormi. Näiteks on temal eraldi loendatud ja eraldi märgitud niisugused vormid nagu *gesehen*, *sähe*, *sehen*, *sieht* jne. Kuna Kaeding'i sõnastik on koostatud lähtudes stenograafia huvidest (stenograafi silmis on *gesehen* ja *sieht* kaks eri sõna!), siis on ka arusaadav sääl esinev statistika.

Pedagoogiliseks otstarbeks on Kaeding'i sõnastiku ümber töötanud B. Q. Morgan (German Frequency Word Book based on Kaeding's Häufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache, The Macmillan Co New York, 1929). Ühendades kõik sõnastikus esinevad samatüvelised sõnad, määras

ta ära seega juba tüvisõnade frekventsuse. Näib, nagu oleks komisjon pidanud omaks tunnistama nimetatud Morgan'i töö, välja kirjutama tema sõnaraamatust esimesed 900 sõna ja need soovitama meie algkoolile.

Kuid lähemal vaatlusel selgus, et Morgan'i nimestikku oli võimatu tarvitada ilma paranduseta. Sääli leidis esimese 900 sõna hulgas sõnu, mis komisjoni arvates algteadmiseks sugugi nii tarvilised ei ole, kuna aga vajalisemaid sõnu nimekirjas puudus. Nii on näiteks Morgan'i juures sõna *Recht* sageduse järjekorras 46. kohal, sõna *ändern* 54. kohal, *herrschen* 58., *gemein* 104., *nähern* 109., *Grund* 112. jne. Kõiki neid ja palju teisigi sõnu (*Steuer, Staat, Sinn, Einkommen, Rücksicht* j. m.) ei saanud komisjon soovitada algkooli kavva võtmiseks, sest siis oleks pidanud lihtsamad ja vajalisemad sõnad nimestikust välja jääma. Näiteks on Morgan'i järjekorras sõna *versprechen* alles 914. kohal, *Dorf* 916., *Bauer* 921., *gestern* 926., *Zucker* 931., *sieben* 942., *billig* 950., *acht* 953. kohal. Oli ilmne, et komisjon pidi lahendama oma ülesande iseseisvalt, arvestades oma töö eesmärki ja meie olusid.

Statistilise meetodi asemel võeti töö aluseks teine meetod. Iga komisjoni liige pidi iseseisvalt koostama 900-sõnalise nimekirja, mis tema arvates sisaldaks algkoolile vajalise sobiva sõnavara. Frekventsuse põhimõttest ei tahtud siiski loobuda. Kahjuks ei ole aga frekventsus mingi absoluutne mõiste, vaid muutub selle järgi, kes keelt tarvitab ja kus või millal seda tarvitatakse. Teaduslik keel erineb kirjanduse keelest, see omakorda ajalehe keelest jne. Isegi ühe ja sellesama ajalehe keel on erinev: võttes aluseks kas juhtkirju või parlamendi istungite kirjeldisi saame erineva ilmega sõnastiku võrreldes kohalikkude sõnumite või päevauudiste all leiduva sõnavaraga. Samuti on frekvents erisugune juhul, kas on meil tegemist harilasega, linna- või maainimesega, noore või vanaga. Noor inimene võib tarvitada sagedasti sõnu (spordi alalt näiteks), mis vanemal inimesel kas hoopis tundmata või kõrvalise tähtsusega ja kuuluvad haruldasmate hulka. Kooliõpilasel võivad sõnad kriit ja tahvel olla igapäevased, harilikus elus kuulub neid aga harva.

Lähtudes neist kaalutlusist, otsustas komisjon end mitte siduda mingi eriala või erijuhuga, vaid võtta sõnastikku mitmelt alalt tähtsamaid sõnu. Aluseks pidi jääma muidugi kirjakeel, mille tundmiseks ju päämiselt võõrkeelt õpitaksegi. Kirjakeelt tuli võtta aga ta lihtsamal vormis, nagu ta esineb harilikult lasteraamatuis. Lisaks sellele tuli paigutada sõnastikku mõned sõnad õpilast ümbritsevast elust, jättes tähele panemata nende frekventsust. Nii tuli ruumi anda sõnadele nagu *Roggen, Weizen, Hafer, Erbse* j. m., kui meie maa ja meie taluniku tähtsamaile viljanimetistele.

Komisjon oma istungeil võrdles üksikult koostatud nimestikke. Esines mingi sõna kõigis nimekirjades, siis oli selge, et vastav sõna kuulub koostatavasse nimekirja. Oli mõne sõna juures lahkuminekuid, siis pidid komisjoni liikmed oma ettepanekuid põhjendama. Harilikult ühines siis komisjon kas ühe või teise seisukohaga, nii et valdav enamik sõnu võeti vastu üksmeelselt. Ainult erandjuhtudel sattus sõna nimekirja komisjoni liikmete enamuse soovil.

Die Kiefer on tõlgitud sõnastikus *mänd* ja *die Fichte* — *kuusk*. Neis tähenduses tuntakse puud Saksamaal, ja komisjoni arvates ei ole meil põhjust lastele neid sõnu teisiti õpetada. Saksamaal laialt levinud puud *Tanne* meie maal üldiselt ei kasva. Ainult mõnes üksikus kohas (parkides j. m.) leidub harva mõni eksemplar. Esemel haruldusele vaatamata ei sõandanud komisjon vastavat sõna sõnastikust välja jätta, sest kirjanduses esineb ta sagedasti (jõulupuul). Asjatundjate arvates on *Tanne* eestikeelne nimetus — *nulg*.

Meie peenraha üksuse nimetise fikseeris komisjon saksa keeles kujul *der Sent*, *Pl. die Sents*. Olgugi et kohalikud saksa ajalehed kirjutavad *Cent*, leidus komisjon, et *Cent* on pigemini ameerika peenraha nimetus, kuna meil on *sent*, mis ka saksa keeles ei tohiks muutuda.

Olgu veel nimetatud, et nimekiri sisaldab ainult liitsõnu. Liitsõnadest on paigutatud nimekirja need, kus sõna tähendus muutub võrreldes algsõnade tähendusega või on tegemist mõne muu raskusega (*Großvater*, *Fußboden*, *wiederholen*). Arvsõnad *sechs*, *sechzehn*, *sechzig* ja teised on loeteldud üksikult, sest meie õpilased eksivad neis sagedasti. Nimetamata on jäänud kordarvud, pääle üksiku erandi (*der erste*, *der dritte*). Välja jäänud on nimekirjast sõnad, mis kergesti on moodustatavad eessilbi *un*'iga (*unglücklich*, *Unglück*) ja lõppude *-chen*, *-lein*, *-ig*, *-lich*'iga. Nii puuduvad nimestikus sõnad nagu *Mütterchen*, *Kindlein*, *salzig*, *rötlich*, kuna algsõnad *Mutter*, *Kind*, *Salz*, *rot* peavad õpilasele olema tuttavad. Ühe sõna all on märgitud mitmelõpulised adjektiivid ja pronoomenid. Samuti on märgitud ühe sõna all need ametid tähendavad substantiivid, kus naissoost sõna moodustub *-in* lõpuga (*Lehrerin*).

Komisjonile tekitas teatud raskusi eraldada aktiivseid sõnu passiivseist, kuna nende piir on liikuv ja passiivsed sõnad järjest muutuvad aktiivseiks. Nii leiti otstarbekohasem olevat kahe nimekirja asemel koostada üks ühine. Sõnad aga, millel komisjoni arvates võiks soovitatav olla ka aktiivne tarvitamine, on märgitud nimestikus väikese tärnikesega.

Kahtlemata ei saa nii väikese koosseisuga komisjon tabada hoobilt ainult hädavajalist ja vastuvaieldamatut. Komisjon jäi arvamusele, et aja jooksul peaks seda sõnastikku parandama elu ja kogemuste kohaselt. Praeguse sõnastiku tähtsus ei ole mitte selles, et olla ilmeksimata. Ta tähtsus seisneb pigemini selles, et siin esmakordselt antakse konkreetne sisu kavas esinevale nõudele 900 sõna kohta. Need 900 sõna on fikseeritud, ja kui algkool kohustub kaasa andma õpilasele selle sõnavara hästiõpituna, siis on see edasiõppijaile suureks kergenduseks.

E. Jaanvärk,
komisjoni juhataja.

Tartus,
lõikusekuul 1931.

Saksa keele sõnavara algkoolidele.

Tärnikesega (*) tähistatud sõnad on mõeldud aktiivseks omandamiseks.

	ab- (schreiben, geben)	*	auf pääl; pääle
	ära (kirjutama, andma)		die Aufgabe ülesanne
	* der Abend õhtu		aufmachen avama
	aber aga		aufmerksam tähelepanelik
	* acht kaheksa	*	aufstehen tõusma
	* achtzehn kaheksateist	*	das Auge silm
	* achtzig kaheksaküm-mend		der Augenblick hetk, silma-pilk
	die Adresse aadress		der August august
	* alle, alles kõik	*	aus välja
	allein üksi	40	auswendig pääst; pähe
10	als kui		das Auto auto
	* alt vana		die Axt kirves
	die Ameise sipelgas		der Bach oja
	* an juures; juurde; alale- ja alaltütl. k.		backen küpsetama
	der (die, das) andere teine		der Bäcker pagar
	* anfangen hakkama, al-gama		baden suplema
	die Antwort vastus		der Bahnhof raudteejaam
	* antworten vastama		bald varsti
	anziehen selga panema	50	der Ball pall
	der Anzug ülikond		der Balken palk
20	anzünden süütama		das Band pael
	der Apfel õun	*	die Bank pink
	der April aprill		der Bär karu
	die Arbeit töö		barfuß paljajalu
	* arbeiten töötama		bauen ehitama
	der Arbeiter tööline		der Bauer talupoeg
	arm vaene	*	der Baum puu
	der Arm käsivars		bedeuten tähendama
	der Arzt arst	60	die Beere mari
	der Ast oks		das Beet peenar
30	auch ka; -gi, -ki		bei juures
			beide mõlemad

das Bein jalg
 beißen hammustama
 bekannt tuttav, tuntud
 * bekommen saama
 bellen haukuma
 bemerken märkama
 70 der Berg mägi
 der Besen luud
 besser, beste parem,
 parim
 beten palvetama
 das Bett voodi, säng
 der Beutel kott
 bezahlen tasuma
 die Biene mesilane
 das Bild pilt
 billig odav
 binden siduma
 80 die Birke kask
 die Birne pirn
 bis kuni
 * bitten paluma
 bitter kibe; mõru
 das Blatt leht
 * blau sinine
 * bleiben jääma
 * der Bleistift pliiats
 blitzen vätku lööma
 90 * blühen õitsema
 * die Blume lill
 das Blut veri
 der Boden maa; põhi
 die Bohne uba
 das Boot paat
 * böse kuri
 brauchen tarvitama
 * braun pruun
 brechen murdma
 100 der Brei puder
 * breit lai
 brennen põlema
 das Brett laud
 * der Brief kiri
 die Briefmarke kirjamark
 die Brille prillid
 * bringen tooma

* das Brot leib
 die Brücke sild
 110 * der Bruder vend
 der Brunnen kaev
 die Brust rind
 * das Buch raamat
 der Buchstabe (kirja-) täht
 * bunt kirju
 die Bürste hari
 der Busch põõsas
 * die Butter või
 * da sääl
 120 das Dach katus
 dahin sinna
 die Dame daam
 damit sellega; selleks et
 * danken tänama
 dann siis
 darum seepärast
 daß et
 die Decke vaip, tekk
 der Deckel kaas
 130 * dein sinu
 denken mõtlema
 denn sest, sest et
 * der, die das see; kes, mis
 derselbe, dieselbe, das-
 selbe seesama
 * deutsch saksa
 der Dezember detsember
 * dick paks
 der Dieb varas
 * der Dienstag teisipäev
 140 * dieser, diese, dieses see
 das Diktat etteütlus
 doch ometi; siiski
 donnern müristama
 * der Donnerstag neljapäev
 * das Dorf küla
 * dort sääl
 draußen väljas
 * drei kolm
 * dreißig kolmkümmend
 150 * dreizehn kolmteist
 der (die, das) dritte kolmas

* du sina, sa	* etwas midagi
dumm rumal	* euer teie (oma)
* dunkel pime	
dünn õhuke	die Fabrik vabrik
durch läbi	der Faden niit
dürfen tohtima, võima	* fahren sõitma
der Durst janu	200 * fallen kukkuma
durstig janune	* falsch vale
	die Familie perekond
160 ebenso samuti	fangen püüdma
die Ecke nurk	die Farbe värv, värvus
die Egge äke	fast peaaegu
eggen äestama	* faul laisk
ehrlieh aus	der Februar veebruar
* das Ei muna	* die Feder sulg
die Eiche tamm	der Federhalter sulepää
der Eimer ämber, pang	210 fegen pühkima
* ein üks	fehlen puuduma
einfach lihtne	der Fehler viga
170 einige mõned	der Feiertag püha
einmal kord	* das Feld põld
* eins üks	* das Fenster aken
das Eis jää	* fertig valmis
das Eisen raud	fest kinni
die Eisenbahn raudtee	* das Feuer tuli
* elf üksteist	die Fichte kuusk
die Eltern vanemad	220 finden leidma
das Ende lõpp	* der Finger sõrm
endlich viimaks	* der Fisch kala
180 die Ente part	die Flasche pudel
entgegen vastu	* das Fleisch liha
entzwei katki	* fleißig virk
* er, sie, es tema, ta	die Fliege kärbes
die Erbse hernes	* fliegen lendama
die Erdbeere maasikas	fließen voolama
die Erde maa	die Flinte püss
erlauben lubama	230 * der Fluß jõgi
ernst tõsine	* fort ära
erschrecken ehmatama;	die Frage küsimus
ehmuma	fragen küsima
190 * der (die, das) erste esi-	* die Frau naine, proua
mene	* das Fräulein preili
erwidern vastama	frei vaba
* erzählen jutustama	* der Freitag reede
* essen sööma	fremd võõras
* estnisch eesti	fressen sööma, õgima

sich freuen rōomustuma
der Freund, die Freundin

sōber
freundlich sōbralik,
lahke
frieren külmama, külmama

frisch vārske
froh rōomus

* der Frosch kann
früh vara

* der Frühling kevad
der Fuchs rebane

250 führen vedama, viima

* fünf viis

* fünfzehn viisteist

* fünfzig viiskümmend

* für eest, jaoks, tarvis
sich fürchten kartma

* der Fuß jalg
der Fußboden pōrand
füttern sōötma

die Gabel kahvel

260 die Gans hani

ganz tāiesti

* der Garten aed

der Gast külaline

* geben andma

der Geburtstag sünnipäev 310

das Gedicht luuletis

gefallen meeldima

gegenüber vastas, vastu

* gehen minema

270 gehören kuulumā

* gelb kollane

* das Geld raha

genug küllalt

gerade otse

gern meelsasti

die Gerste oder

geschehen juhtuma

die Geschichte jutt, lugu

das Gesicht nägu

280 * gestern eile

gesund terve

gießen valama
glänzen läikima

das Glas klaas

glatt libe

glauben uskuma

gleich otsekohe

die Glocke kell

das Glück õnn

290 * glücklich õnnelik

das Gold kuld

(der) Gott Jumal

graben kaevama

das Gras rohi

* grau hall

* groß suur

* die Großmutter vanaema

* der Großvater vanaisa

* grün roheline

300 grüßen tervitama

das Gummi kumm

die Gurke kurk

* gut hää

das Haar juuksed

* haben omama

der Hafer kaer

der Hahn kukk

* halb pool

der Hals kael

310 halten hoidma

der Hammer vasar, haamer

* die Hand käsi

der Handschuh kinnas

hängen rippuma

* hart kõva

der Hase jānes

häßlich inetu

* das Haus maja (zu Hause

kodus, nach Hause

koju)

heben tõstma

320 * das Heft vihik

heiß palav

* heißen nimetuma

heizen kütma

helfen aitama

* hell hele
 das Hemd särk
 * her siia
 * heraus (siia) välja
 * der Herbst sügis
 330 * herein (siia) sisse
 * der Herr härä
 herunter maha
 das Herz süda
 das Heu hein
 * heute täna
 * hier siin
 hierher siia
 die Himbeere vaarikas
 der Himmel taevas
 340 * hin sinna
 hinaus (sinna) välja
 hinein (sinna) sisse
 hinten taga
 * hinter taga; taha
 der Hirt karjane
 * hoch kõrge
 * der Hof õu
 holen tooma
 das Holz puu (aine)
 350 der Honig mesi
 * hören kuulma
 die Hose püksid
 hübsch ilus
 das Huhn kana
 * der Hund koer
 * hundert sada
 hungrig näljane
 der Hut kübar
 * ich mina
 360 * ihr teie
 immer alati
 * in sees; sisse; sisse- ja
 seestütlev k.
 * ja jaa
 die Jacke jakk
 * das Jahr aasta
 der Januar jaanuar
 jeder, jede, jedes iga

jemand keegi
 jener, jene, jenes too
 370 * jetzt nüüd
 die Johannisbeere sõstar
 der Juli juuli
 * jung noor
 der Junge poiss
 der Juni juuni
 der Käfer putukas
 der Kaffee kohv
 das Kalb vasikas
 kalt külm
 380 sich kämmen oma juuk-
 seid kammima
 die Kanne kann
 die Karte kaart
 die Kartoffel kartul
 * die Katze kass
 * kaufen ostma
 der Kaufmann kaupmees
 kaum vaevalt
 * kein eitav abisõna (ei
 midagi, ei ühtegi)
 der Keller kelder
 390 kennen tundma
 die Kiefer mänd
 das Kilometer kilomeeter
 * das Kind laps
 die Kirche kirik
 die Kirsche kirss
 das Kissen padi
 klagen kaebama
 klar selge
 * die Klasse klass
 400 das Kleid kleit
 * klein väike
 klingeln helistama
 klopfen koputama
 klug tark
 * der Knabe poiss
 der Knecht sulane
 der Knochen kont
 der Knopf nööp
 kochen keetma
 410 der Kohl kapsas

die Kohle süsi
 * kommen tulema
 der König kuningas
 * können võima
 der Kopf pää
 der Korb korv
 das Korn vili
 kosten maksma
 der Kragen krae
 420 die Krähe vares
 krähen kirema
 * krank haige
 kratzen kraapima
 die Kreide kriit
 die Kreuz rist
 kriechen roomama
 der Krieg sõda
 die Krone kroon
 krumm kõver
 430 die Küche köök
 der Kuchen kook
 der Kuckuck kägu
 * die Kuh lehm
 kühl jahe
 * kurz lühike
 die Kusine onu-, täditütar,
 nõbu
 * lachen naerma
 der Laden pood, kauplus
 * die Lampe lamp
 440 * das Land maa (auf dem
 Lande maal, aufs
 Land maale)
 * lang pikk
 lange kaua
 * langsam pikkamisi, aeg-
 laselt
 der Lappen lapp
 * lassen jätma
 * laufen jooksmas
 * laut valjult
 das Leben elu
 leben elama
 450 das Leder nahk
 * leer tühi

* legen panema
 * der Lehrer, die —in õpetaja
 * leicht kerge
 * leise tasa
 die Leiter redel
 die Lerche lõoke
 * lernen õppima
 * lesen lugema
 460 der (die, das) letzte vii-
 mane, viimne
 die Leute inimesed
 das Licht küünal
 lieben armastama
 das Lied laul
 liegen lamama
 die Linde pärn
 das Lineal joonlaud
 * links vasemal
 loben kiitma
 470 das Loch auk, mulk
 der Löffel lusikas
 los lahti
 das Löschblatt kuivatus-
 paber
 die Luft õhk
 lügen valetama
 lustig lõbus
 * machen tegema
 * das Mädchen tütarlaps
 die Magd teenija-tüdruk
 mähen niitma
 480 der Mai mai
 * -mal kord
 * man -kse (man sagt,
 man schreibt öel-
 dakse, kirjutatakse)
 mancher, manche, man-
 ches mõni
 * der Mann mees
 der Mantel mantel
 das Märchen muinasjutt
 der Markt turg
 der März märts
 490 die Maschine masin
 die Maus hiir

das Meer meri
 das Mehl jahu
 * mehr enam
 * mein minu
 * der Mensch inimene
 * das Messer nuga
 * die Milch piim
 die Minute minut
 500 * mit -ga, kaasaütl. k.
 * der Mittag lõuna
 die Mitte kesikkoht
 * der Mittwoch kolmapäev
 * der Monat kuu
 der Mond kuu (taevas)
 * der Montag esmaspäev
 * morgen homme
 * der Morgen hommik
 müde väsinud
 510 die Mühle veski
 der Müller mölder
 der Mund suu
 * müssen pidama
 * die Mutter ema
 * die Mütze müts

 nach järele; järgi
 der Nachbar, die —in
 naaber
 der Nachmittag õhtupoolik
 der (die, das) nächste
 järgmine
 520 * die Nacht öö
 die Nadel nõel
 der Nagel nael
 * nah lähedal
 nähen õmblema
 der Name nimi
 die Nase nina
 * naß märg
 * neben kõrval; kõrvale
 * nehmen võtma
 530 * nein ei, ei mitte
 nennen nimetama
 das Nest pesa
 das Netz võrk
 * neu uus

* neun üheksa
 * neunzehn üheksateist
 * neunzig üheksakümmend
 * nicht ei
 * nichts ei midagi
 540 niedrig madal
 niemals ei kunagi
 niemand ei keegi
 nirgends ei kuski
 * noch veel
 der Norden põhi (maailma-
 kaar)
 die Not häda
 nötig vaja
 der November november
 die Nummer number
 550 nun nüüd
 * nur ainult
 nützlich kasulik

 oben ülal
 der Ochs härg
 * oder või; ehk
 * der Ofen ahi
 * offen lahti
 * öffnen avama
 oft sagedasti
 560 ohne ilma
 das Ohr kõrv
 der Oktober oktoober
 der Onkel onu
 ordentlich korralikult
 der Ort koht
 der Osten ida
 Ostern lihavõtted

 paar mõned
 das Paar paar
 570 packen pakkima
 das Papier paber
 der Pelz kasukas
 * das Pferd hobune
 Pfingsten suvistepühad
 pflanzen istutama
 die Pflaume ploom
 pflücken noppima

der Pflug ader
 pflügen kündma
 580 das Pfund nael
 der Pilz seen
 der Platz plats; koht
 plötzlich äkki
 die Postkarte postkaart
 der Punkt punkt

 die Quelle allikas

 das Rad ratas
 der Rand äär
 der Rat nõu
 590 der Rauch suits
 * rechts paremal
 reden kõnelema
 * regnen vihma sadama
 reich rikas
 reif küps
 * rein puhas
 reisen reisima
 reiten ratsutama
 retten päästma
 600 richtig õige
 der Ring sõrmus
 der Rock kuub
 der Roggen rukis
 die Rose roos
 * rot punane
 der Rücken selg
 * rufen hüüdma
 ruhig rahulik
 rund ümmargune

 610 der Saal saal
 die Sache asi
 der Sack kott
 säen külvama
 * sagen ütleva
 das Salz sool
 sammeln korjama
 der Sand liiv
 satt kõht täis
 sauer hapu
 620 das Schaf lammas

scharf vahe, terav
 schauen vaatama, vaat-
 lema
 die Schaufel labidas
 scheinen paistma; näima
 schenken kinkima
 die Schere käärid
 die Scheune küün
 schicken saatma
 schießen (püssi) laskma
 630 das Schiff laev
 * schlafen magama
 * schlagen lööma
 schlau kaval
 * schlecht halb
 * schließen sulgema
 der Schlitten regü, saan
 der Schlittschuh uisk
 das Schloß lukk; loss
 der Schlüssel võti
 640 schmal kitsas
 schmecken maitsma
 schmerzen valutama
 der Schmetterling liblikas
 der Schmied sepp
 schmücken ehtima
 schmutzig määrdunud
 * der Schnee lumi
 * schneiden lõikama
 der Schneider rätsep
 650 schneien lund sadama
 * schnell ruttu
 die Schnur nõör
 * schon juba
 * schön ilus
 der Schornstein korsten
 * der Schrank kapp
 * schreiben kirjutama
 schreien karjuma
 der Schuh king
 660 der Schuhmacher kingsepp
 * die Schule kool
 * der Schüler, die — in õpi-
 lane
 die Schulter õlg
 die Schürze põll

- die Schüssel kauss, vaagen
 schwach nōrk 710
 die Schwalbe pääsuke
 der Schwanz saba
 schwarz must
 670 * das Schwein siga
 schwer raske
 * die Schwester ōde
 schwimmen ujuma
 sechs kuus
 sechzehn kuusteist
 sechzig kuuskümmend
 der See järv
 sehen nägema 720
 sehr väga
 680 die Seife seep
 sein (Verb) olema
 sein (Pron.) tema
 (oma)
 die Seite külğ
 selbst ise
 selten harva
 die Sense vikat
 der Sent sent
 der September september
 sich setzen istuma
 690 * sie, Sie nad, Teie
 sieben seitse
 siebzehn seitseteist
 siebzig seitsekümmend
 das Silber hōbe
 singen laulma
 sitzen istuma
 so nü
 der Sohn poeg
 solcher, solche, solches
 niisugune, säärane
 700 sollen pidama
 der Sommer suvi
 sondern vaid
 der Sonnabend laupäev
 die Sonne päike
 der Sonntag pühapäev
 spät hilja
 spazieren jalutama
 die Speise söök
- der Sperling varblane
 der Spiegel peegel
 das Spiel mäng
 * spielen mängima
 * sprechen rääkima, kõ-
 nelema
 springen hüppama, kar-
 gama
 die Stachelbeere karumari
 * die Stadt linn
 der Stall tall
 der Star kuldnokk
 * stark tugev
 720 der Staub tolm
 stechen torkama
 stecken pistma
 * stehen seisma
 stehlen varastama
 der Stein kivi
 die Stelle koht
 stellen panema
 sterben surema
 der Stern täht
 730 der Stiefel saabas
 still vait
 die Stimme hääł
 der Stock kepp
 stolz uhke
 stoßen tõukama
 * die Straße tänav
 das Streichholz tulitikk
 der Strich joon
 das Stroh õled
 740 der Strumpf sukk
 das Stück tükk
 * der Stuhl tool
 stumpf nüri
 * die Stunde tund
 suchen otsima
 der Süden lõuna (maailma-
 kaar)
 die Suppe supp
 * süß magus

 die Tafel tahvel
 750 * der Tag päev

das Tal org
 die Tanne nulg
 die Tante tädi
 tanzen tantsima
 * die Tasche tasku
 das Taschentuch ninarätik
 die Tasse tass
 die Taube tuvi
 * tausend tuhat
 760 der Tee tee
 der Teller taldrik
 * teuer kallis
 tief sügav
 das Tier loom
 die Tinte tint
 das Tintenfaß tindipott
 * der Tisch laud
 der Tischler tislər
 * die Tochter tütar
 770 der Topf pott
 tot surnud
 tragen kandma
 traurig kurb
 treiben ajama
 die Treppe trepp
 treten astuma
 * trinken jooma
 trocken kuiv
 das Tuch rätt
 780 * tun tegema
 * die Tür uks
 der Turm torn
 turnen vöimlema
 über üle
 überall köikjal
 übermorgen ülehomme
 übersetzen tõlkima
 das Ufer kallas
 * die Uhr kell, uur
 790 um ümber
 * und ja
 * unser meie (oma)
 unten all
 * unter all; alla
 unterwegs teel

* der Vater isa
 das Veilchen kannike
 * vergessen unustama
 das Vergeißmeinnicht lõo-
 silm, meelepea
 800 * verkaufen ära müüma
 verlieren kaotama
 versprechen lubama
 verstehen mõistma
 verzeihen andestama
 der Vetter onu-, tädipoeg,
 nõbu
 * viel palju
 vielleicht võib-olla
 * vier neli
 * viertel veerand
 810 * vierzehn neliteist
 * vierzig nelikümmend
 * der Vogel lind
 * voll täis
 * von käest, alaltütlev k.
 * vor ees, ette
 vorbei mööda; möödas
 vorgestern üleile
 der Vormittag hommiku-
 poolik
 vorn ees
 820 vorwärts edasi
 wachsen kasvama
 * der Wagen vanker
 * der Wald mets
 * die Wand sein
 * wann millal
 * warm soe
 warten ootama
 * warum miks
 * was mis
 830 * waschen pesema
 * das Wasser vesi
 * der Weg tee
 weg ära
 das Weib naine
 * weich pehme
 die Weide karjamaa; paju
 Weihnachten jõulud

	weil seepärast et, kuna	870 *	wollen tahtma
	weinen nutma		womit millega
840 *	weiß valge		das Wort sõna
	das Weißbrot sai		der Wunsch soov
	weit kangel		wünschen soovima
	der Weizen nisu		die Wurst vorst
	welcher, welche, welches, kes, missugune		die Zahl arv
*	wenig vähe		zahlen maksma
	wenn kui		zählen loendama
*	wer kes		der Zahn hammas
*	werden saama	880	der Zaun tara, aed
	werfen viskama	*	zehn kümme
850	der Westen lääs		zeichnen joonistama
	das Wetter ilm		der Zweig oks
*	wie kuidas		zwischen vahel; vahele
*	wieder jälle	*	zwölf kaksteist
	wiederholen kordama		zeigen näitama
	die Wiese aas		die Zeit aeg
*	wieviel kui palju		die Zeitung ajaleht
	der Wind tuul		ziehen tõmbama
*	der Winter talv	890 *	das Zimmer tuba
	wir meie, me		zu juurde
860	wirklich tõesti		der Zucker suhkur
	der Wirt peremees		zuerst enne, esiteks
	wischen pühkima		zufrieden rahul
	wissen teadma		der Zug rong
*	wo kus		zuletzt viimaks
	die Woche nädal		zurück tagasi
*	wohin kuhu		zusammen koos; kokku
	wohnen elama	*	zwanzig kakskümmend
	der Wolf hunt	900 *	zwei kaks
	die Wolke pilv		

Järelsõna 2. trüki puhul.

„Saksa keele sõnavara algkoolidele“ sai ootamatu häätahtliku vastu võtu osaliseks. HSM Koolivalitsus ringkirjaga 17. okt. 1931 saatis tast igale alg-, kesk- ja kutsekoolile ühe eksemplari materjalina kasutamiseks. Ka õpilaste ja teiste keelt õppivate ringkonnist on avaldatud elavat huvi selle brošüüri vastu, nii et kogu trükk 2 kuuga lõppes otsa. Kiire uue trüki vajadus ei võimaldanud teha sõnade valikus revisjoni, ka pole selleks saadud veel kogemusi tegelikust tööst. Seepärast on uus 2. trükk sõnavaralt jäänud täiesti endiseks, on tehtud vaid mõningaid keelelisi ja redaktsioonilisi parandusi eesti keele osas.

Tartus, oktoobris 1931.

Toimetaja.

A
7861
58420

Hind 25 senti.

Tartu linnakoolivalitsuse kirjastusel varem ilmunud:

- nr. 1. **J. Lang, Andmeid ja sihtjooni kesk- ning kutsekoolide võrgu korraldamiseks** Tartus, 1928. Hind 15 senti.
- nr. 2. **Lauluvara algkoolidele.** Lauluõpetajate komisjoni ettepanekud. Toimetanud koolinõunik J. Lang. Tartus, 1930. Hind 15 senti.
- nr. 3. **Tartu juht koolidele ja huvireisijaile.** Toimetanud koolinõunik J. Lang. Tartus, 1931. Hind köites 150 senti.
- nr. 4. **Tartu plaan.** Toimetanud koolinõunik J. Lang. Tartus, 1931. Hind 25 senti.
- nr. 6. **Usuõpetuse töökavad algkoolidele.** Toimetanud koolinõunik J. Lang. Tartus, 1931. Hind 35 senti.

**Pääladu Tartu linnakoolivalitsuse kantseleis, Gildi tän. 8,
telef. 10-79.**